

І. С. Волощук, М. С. Гальченко

Обдаровані діти

ОБДАРОВАНИ ДІТИ – особи, у яких психологами чи педагогами на основі наперед встановлених критеріїв шляхом використання певних діагностичних процедур виявлено обдарованість чи яких класифіковано як обдарованих. Обдарованість – це сукупність певних псих. особливостей, що виступають запорукою високого рівня інтелектуал. здібностей (див. Здібності), своєрід. особистіс. якостей та унікал. енергет. потенціалу індивіда. Свідченням високого рівня інтелектуал. здібностей індивіда є отриманий ним при народженні та сформов. у процесі навч. притаманний йому стиль засвоєння соц. досвіду, а також використовувана ним технологія розв’язання проблем. ситуацій. Своєрідні особистісні якості індивіда, що лежать в основі його видат. профес. звершень, охоплюють низку морал., вольових та емоц. якостей. Зазначені якості більшою мірою визначаються генетично (див. Генетика) і ледь помітно піддаються пед. впливу. Унікал. енергет. потенціал індивіда характеризується його здатністю тривалий час працювати над розв’язанням проблеми, перерозподіляти псих. енергію, направляючи її необхідну кількість у певний час у потрібне місце, і визначається винятково генетично. Обдарованість, охарактеризовану в наведений вище спосіб, доцільно називати заг., щоб відітнути її від декількох типів спец. обдарованості, кожний з яких пов’язаний зі специфікою інтелектуал. діяльності. Як наслідок, виокремлюють наук., тех., управлін., художню та фіз. обдарованості. Варто відзначити, заг. та спец. обдарованості перебувають у відношенні родового-видового зв’язку. Оскільки у межах кожного з типів спец. обдарованості можна виокремити кілька видів предмет. галузей, то у наук. обіг вводять термін «талант», яким позначають своєрідність спец. здібностей індивіда, що є необхід. умовою його успіш. діяльності у відповід. предмет. галузі. Аналогічно до поперед. зв’язку спец. обдарованість і таланти у її межах перебувають у відношенні родового-видового зв’язку. Більше того, у межах одного з талантів інколи можна виокремити його сегменти із специф. здібностями. Напр., можна вести мову про талант фізика-експериментатора чи теоретика. Загалом, щоб досягти видат. успіхів у профес. наук. діяльності, необхідно, зокрема, володіти специф. здібностями фізика-експериментатора, мати талант до занять фізикою, перебувати у колі науково обдарованих і бути загально обдарованим. Інколи, щоб підкреслити своєрідність спец. обдарованості, виокремлюють її, присвоюючи специф. назву (напр., академ. обдарованість). Насправді кожна з таких обдарованостей є підмножиною однієї чи навіть

декількох типів спец. обдарованості. З'ясуванню суті обдарованості, її структуруванню як склад. псих. феномена передувала тривала історія наук. пошуку. Оскільки цей феномен із психол. точки зору не отримував ніякого емпірич. підтвердження (див. Емпіризм), то у зазнач. термін вкладали різний зміст, інколи навіть діаметрально протилежний. Зокрема з одного боку обдарованість трактували як широку палітру здібностей, в основі яких перебуває такий же широкий набір задатків. З іншого – з обдарованістю пов'язували високого рівня інтелектуал. (трактовані як пізнавал.) здібності. Зазначена ситуація не дістала б свого розв'язання, якби на перший план не вийшла затребуваність соціуму. В соціумі з сусп. розподілом праці високоінтелектуал. індивіди цінуються більше, ніж широкоерудовані. З часом дійшли думки, що високих інтелектуал. (навіть у повному їх трактуванні) здібностей не достатньо для вагомих профес. звершень, чого не можна сказати про академ. успіхи дітей, що певною мірою послужило причиною стагнації у розвитку діагност. методик обдарованості. Впродовж сотні років у діагностиці обдарованості домінують різного роду тести інтелекту. За кількістю правильних відповідей на завдання тесту обчислюють коефіцієнт інтелекту IQ, статистично визначають певне крит. значення (переважно 130) і виокремлюють групу індивідів із зазнач. і більшим значенням IQ, називаючи їх обдарованими.

Світ. освітня практика докладає чимало зусиль, щоб створити оптимальні умови для навч., виховання і розвитку О. д. Усі практич. дії фактично мають під собою підґрунтя стратегій прискор. або збагаченого навч. обдаров. учнів. За прискор. навч. О. д. створюють умови для опанування навч. дисциплін у швидшому темпі, порівняно з учнів. загалом. За збагаченого навч. обдарованим учням створюють умови для розшир. вивчення окремих тем, освоєння ними навч. предметів, що виходять за межі стандарт. навч. плану. У тих випадках, коли зазначені стратегії організаційно важко втілити у режимі масового закладу освіти, для О. д. відкривають спец. класи і заклади освіти. Також О. д. часто залучають до спец. програм для обдарованих, що функціонують у вихідні та канікулярні дні. Переважно користуються розмитим критич. значенням обдарованості, оскільки кількість залучених дітей серед ін. визначається фінанс. та організац. можливостями організатора програми. У переважній більшості відповідальність за організацію таких програм покладають на заклади вищої освіти, що не меншою мірою, ніж держава, зацікавлені у виявленні О. д. та запрошенні їх на навчання. Саме з таких міркувань вони зараховують результати опанування учнями навч. дисциплін з плану ВШ.

Бібліографічний опис:

Обдаровані діти / І. С. Волощук, М. С. Гальченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН

України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74529>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).